

Iz 41,29–42,4

Milí bratři, milé sestry, Izajášovi prorocké básně o Hospodinově služebníkovi představují trochu záhadnou postavu, o jejíž identitě se vedou spory. Je možné, že toto proroctví má vícere naplnění. Židovské pojetí vnímá tuto postavu kolektivně, tedy ne jako jedince, ale celo-národně. Hospodinovým služebníkem je národ Izrael (srov. Iz 41,8.9). Kolektivní pojetí Hospodinova služebníka je důležité také pro církve a v závěru kázání se k tomuto pojetí ještě krátce vrátím.

Ale nejdřív se musíme věnovat tomu, že křesťané v postavě Hospodinova služebníka vidí především Ježíše z Nazareta. O Vánocích jsme slavili Ježíšovo narození, v úterý pak byl svátek Ježíšova zjevení národům, lidově zvaný svátek Tří králů. A evangelium dnešní neděle zaměřuje náš pohled k tomu, co o Ježíšovi vypovídá jeho křest, při kterém dostává Ducha Božího. Ježíš je Božím Duchem uveden do role Hospodinova služebníka. Stává se tak tím, o kom Hospodin říká slovy proroka Izajáše: „*Hle, můj služebník, jehož podepírám, můj vyvolený, v němž jsem našel zalíbení. Vložil jsem na něho svého ducha...*“ (v. 1). Ježíšův křest, při kterém na něj sestoupil Boží Duch, nám umožňuje vnímat Ježíše jako tohoto Hospodinova služebníka.

Výrok o služebníkovi začíná slůvkem „*hle*“, které obrací na služebníka pozornost: „*Hle, můj služebník!*“ Veškerá pozornost se nyní soustřeďuje na toho, o kom bude následující řeč. Je zajímavé, že evangelista Matouš slůvko „*hle*“ při Ježíšově křtu také používá: „*Když byl Ježíš pokřtěn... hle, otevřela se nebesa a spatřil Ducha Božího, jak sestupuje jako holubice a přichází na něho.*“ (Mt 3,16). Matouš, když píše o Ježíšově křtu, uvádí hned několik motivů, které jsou u proroka Izajáše v souvislosti s Hospodinovým služebníkem. Je to motiv Božího vyvolení. Hlas z nebe o Ježíšovi říká: „*Toto je můj milovaný Syn, jehož jsem si vyvolil.*“ A také je to motiv daru Božího Ducha, který na Ježíše sestupuje při křtu v podobě holubice.

Slova o Hospodinově služebníkovi jsou zasazena do sporu s modlářstvím. V předchozím verši (Iz 41,29) prorok mluví o litých modlách, které jsou jen „*vítr (רוח) a nicota (תהו)*“. Slovo, které se ve spojení s modlami překládá jako „*vítr*“, označuje ve spojení se služebníkem Božího ducha. „*Duch*“ a „*vítr*“ je v hebrejštině stejné slovo (רוח). A tak zde vystupuje silný kontrast: modly a proti nim Hospodinův služebník. „*Hle, ... modly jsou jen vítr a nicota*“, a proti tomu: „*Hle, můj služebník... na něhož jsem vložil svého ducha.*“ Buď se člověk upíná k modlám, které jsou vítr a nicota, nebo se nechá vést Hospodinovým duchem, což je případ Hospodinova služebníka.

Izajáš, když mluví o modlách, tak používá jazyk stvoření, konkrétně slova z Gn 1,2: „*Země byla pustá (תהו) a prázdná ... ale nad vodami vznášel se duch (רוח) Boží.*“ Na počátku byla země pustá, nic na ní nebylo, byla celá pokrytá vodami, ale pak je tam zmíněný i Boží životodárný duch, který vzbuzuje očekávání toho, že se bude něco dít, že země nezůstane v zajetí počáteční nicoty. To je počátek stvoření.

A Izajáš, když mluví o modlách, tak obrátí pořadí slov, které jsou v Gn 1,2. Modly jsou vítr (רוח) a nicota (תהו). Vítr vzbuzuje očekávání, že se něco bude dít, že modla něco udělá, něco stvoří, nějak zasáhne. Ale nestane se vůbec nic. Zůstane po ní jen pustota. Izajáš volí velmi působivá slova, kterými sděluje, že modla sice vzbuzuje velké očekávání, ale zároveň způsobí velké zklamání, nijak nepomůže. Je jen vítr a nicota. A na to prorok naváže dalším „*hle*“. „*Hle, můj služebník... vložil jsem na něho svého ducha, aby vyhlásil soud pronárodům.*“ Hospodinův služebník uskutečňuje soud. O soudu se zde mluví hned třikrát.

Hospodinův služebník má vyhlásit soud národům (v. 1), vyhlásí soud podle pravdy (v. 3) a neochabne, dokud soud na zemi nevykoná (v. 4). Když slyšíme slovo „soud“, tak nám to na první poslech moc neseď s představou o tom, co vyhlášoval Ježíš.

V předchozí kapitole Izajáš hovořil o Hospodinově soudním sporu (Iz 41,21). A vynesení soudu, rozsudkem v tomto sporu, je právě odhalení nicotnosti model, neboť jedině Hospodin je Bohem. A tento soud, tento rozsudek, tento soudní výnos má Hospodinův služebník přinést národům a vykonat jej na zemi, to jest postarat se o jeho prosazení. Ježíšovým úkolem je zjevit Hospodina jako jediného pravého Boha a to všem národům. Hospodin není jen Bohem Izraele, ale je i Bohem národů. To je obsahem soudu, který Hospodinův služebník vykonává.

Dále je o Hospodinově služebníkovi řečeno, jaké k tomu zvolí prostředky: „*Nekřičí a hlas nepozvedá, nedává se slyšet na ulici.*“ (v. 2). Způsob, jakým služebník splní svůj úkol, je popsán pomocí sloves se zápornou „ne-“. „*Nekřičí, hlas nepozvedá, nedává se slyšet...*“ Skrze silný hlas nechávali vyhlášovat soudní výnosy orientální králové. Nechávali vykřičet svou vůli na veřejných prostranstvích. Ale Boží služebník to takto nedělá.

Způsob jeho jednání je ilustrován známým výrokem: „*Nalomenou třtinu nedolomí a doutnající knot neuhasí...*“ (v. 3). Obraz třtiny a knotu chce říci, že Boží soud neznamena záhubu provinilců, i kdyby si ji zasloužili. Třtina je přirozeně křehká, má proto nízkou cenu. Přesto ji služebník nerozláme na kusy a neodhodí, nýbrž narovná. A podobně je tomu s obrazem knotu. Pohasíná, když dochází olej. Služebník by ho mohl snadno uhasit. Namísto toho však jakoby doléval olej, aby se knot znovu rozhořel. Za oběma obrazy se pravděpodobně skrývá starobylý soudní zvyk, kdy po vyhlášení rozsudku smrti se zlomila třtina a zhasla lampa. Jako obraz ukončení odsouzcova života. Ale v soudu Hospodinova služebníka nejde o rozsudek smrti, naopak jde o rozsudek nového života.

Úspěch služebníkova poslání je dán tím, že: „*Neochabne a nezlomí se, dokud na zemi soud nevykoná.*“ (v. 4). Je to jeho velká vytrvalost, se kterou služebník koná své poslání. To, že neochabne a nezlomí se, je vyjádřeno stejnými slovy, jakými se předtím hovořilo o doutnajícím knotu a nalomené třtině. Doslova bychom mohli překládat: „*Nedá se uhasit ani zlomit.*“ Nalomenost a dohasínání vyjadřuje bezútěšnou situaci lidí, ale služebník v této situaci nerezignuje a neochabne, což vyjadřuje jeho velkou vnitřní sílu. Právě tyto dva póly – lidská nalomenost a dohasínání na jedné straně a služebníkova vytrvalost, se kterou na zemi prosazuje Boží věci na straně druhé – ukazují, že služebník to dotáhne do zdárného konce. „*Dokud na zemi soud nevykoná.*“ Tedy dokud se na zemi, mezi národy, nerozšíří zvěst o tom, že jediným pravým Bohem je Hospodin. Jeho úspěch není dán tím, že to vykřičí, ale jeho vytrvalostí a slitováním. To je způsob jeho práce.

Novozákonní texty dokládají, že křesťané vztahovali roli Hospodinova služebníka už od počátku na Ježíše Krista. Evangelista Matouš vztahuje tuto Izajášovu báseň o Božím služebníkovi výslovně k Ježíšovi (Mt 12,15–21). V celém svém evangeliu vykresluje Ježíše jako někoho, kdo plní tento úkol, když nenápadně a tiše uzdravuje a pomáhá. Nedělá kolem humbuk, aby tak získal masy lidí. Naopak, ujímá se právě těch, kteří byli ostatními vytěsněni na okraj společnosti.

A po svém vzkříšení tento úkol předává svým učedníkům, když jim říká: „*Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky*“ (Mt 28,19). Křesťanská církev, tedy i náš sbor, v tomto úkolu Božího služebníka pokračuje dodnes. Kolektivní role Hospodinova služebníka tak pokračuje v církvi, která následuje svého Pána. Amen.